

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 3.21, 3.24 en 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 3.21 t/m 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020 van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommiteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommiteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goed gerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examiner en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*
Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*
Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen scorepunten afgetrokken.

Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één scorepunt afgetrokken tot een maximum van twee scorepunten voor het geheel van de open vragen.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Zonnepanelen

---

1 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste manier:

- minder gebruik te maken van elektrische apparaten
- de thermostaat van de cv een graadje lager

Opmerking

*Het installeren van zonnepanelen is onjuist. Het plaatsen van zonnepanelen kan op **langere** termijn wellicht leiden tot een lagere maandelijkse energierekening.*

2 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste uitleg:

- Gasverbruik brengt milieukosten met zich mee 1
- Deze milieukosten worden betaald door de belastingbetalers (en worden daarmee maatschappelijke kosten) 1

3 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste berekening:

- $16 \text{ zonnepanelen} \times 270 \text{ kWh} = 4.320 \text{ kWh}$ 1
- te ontvangen $(4.320 \text{ kWh} - 2.500 \text{ kWh}) \times \text{€ } 0,21 = \text{€ } 382,20$ 1

4 C

5 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste uitleg:

De Gaaijers komen niet in aanmerking, omdat zij minder dan 5.000 kWh opwekken met de 16 zonnepanelen.

Leden der Staten-Generaal

6 maximumscore 3

- (1) belastingen 1
- (2) sociale uitkeringen 1
- (3) overschot 1
- (4) af te lossen op 1
- (5) volksverzekering 1
- (6) sociale premies 1

Opmerking

Per juist deelantwoord (1, 2) - (3, 4) - (5, 6) 1 scorepunt toekennen, als beide antwoorden juist zijn.

7 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste berekening:

inkomsten: € 276,7 mld. + $(0,008 \times € 725 \text{ mld.}) = € 282,5 \text{ mld.}$

8 maximumscore 2

voorbeelden van een juiste maatregel en uitleg:

- De overheid kan de loon-en inkomstenbelasting verlagen 1
  - Daardoor kunnen de bestedingen toenemen. Door de toegenomen vraag kan het prijsniveau stijgen 1
- of
- De overheid kan de btw of de accijnzen verhogen 1
  - Daardoor kan het prijsniveau stijgen 1

9 B

10 maximumscore 1

- (1) meer
- (2) meer
- (3) meer

indien drie juist 1

indien twee, een of geen juist 0

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Andere tijden en de onze

- 11 maximumscore 1**
 voorbeeld van een juiste berekening:
 $25 \times (50 - (0,04 \times 50)) \times \text{Hfl. } 2 = \text{Hfl. } 2.400$
- 12 maximumscore 2**
 voorbeelden van een juiste uitleg:
- De boterprijs werd in Nederland (kunstmatig) laag gehouden 1
  - Door te smokkelen omzeilden de smokkelaars de importheffing van België, hierdoor konden ze de Nederlandse boter toch voor een lagere prijs verkopen dan de Belgische boter 1
- 13 D**
- 14 maximumscore 1**
 (1) toegenomen
 (2) kleiner
- indien twee juist 1
 indien een of geen juist 0
- 15 maximumscore 1**
 voorbeeld van een juiste uitleg:
 Een bedrijf in het ene land krijgt een nadeel (importheffing, waardoor de verkoopprijs hoger wordt) terwijl een soortgelijk bedrijf in een ander land dit nadeel niet heeft.
- 16 maximumscore 1**
 voorbeelden van een juiste reden:
- De EU wil de eigen productie en daarmee de werkgelegenheid beschermen tegen de import van goedkopere producten uit andere landen.
  - De EU wil jonge, nieuwe bedrijven een kans geven zich te ontwikkelen.
  - De EU wil andere landen (om politieke redenen) onder druk zetten.
  - De EU wil zich verdedigen tegen wat de EU als 'oneerlijke concurrentie' ziet (bijvoorbeeld wanneer een buitenlands bedrijf producten tegen dumprijzen probeert te verkopen).

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Een spannende arbeidsmarkt

---

17 C

18 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste berekening:

$$\frac{250.740}{0,7} = 358.200$$

19 maximumscore 2

- Ab = b 1
- Daan = a 1

20 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste berekening:

- +205.000 – 193.000 = +12.000 1
- +156.000 – 131.000 = +25.000
- toename beroepsbevolking: +37.000 1

Opmerking

Voor de berekening 205.000 + 156.000 = 361.000 een scorepunt toekennen.

21 maximumscore 1

- (1) rechts
- (2) p1

- indien twee juist 1
- indien een of geen juist 0

Het broodfonds

---

22 maximumscore 1

- (1) WW
(2) werknemersverzekering

indien twee juist 1
indien een of geen juist 0

23 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste berekening:

$$895.000 - \frac{895.000}{100} \times 19 = 724.950$$

24 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste berekening:

- Zijn maandelijkse inleg wordt dan € 80 1
- $\frac{6 \times \text{€ } 2.000}{\text{€ } 80} = 150$ maanden 1

25 maximumscore 1

voorbeelden van een juiste uitleg:

- Het duurt enige tijd voordat Jonas voldoende gespaard heeft om zichzelf een uitkering te betalen.
- Als hij na korte tijd ziek wordt, ontvangt hij toch een uitkering uit het broodfonds.

Costa Rica

---

26 **maximumscore 1**

voorbeeld van een juiste berekening:

$$\frac{\text{€ } 57.000.000.000}{400} \times 100 = \text{€ } 14.250.000.000$$

27 **maximumscore 1**

voorbeeld van een juiste uitleg:

Door de groei van het nationaal inkomen stijgt het besteedbaar inkomen van de inwoners en daarmee de vraag naar buitenlandse producten, die Costa Rica zelf niet produceert. (Deze producten worden dan geïmporteerd.)

28 **maximumscore 1**

- (1) tekort
- (2) export

indien twee juist

1

indien een of geen juist

0

29 **maximumscore 1**

voorbeeld van een juiste berekening:

$$100\% - 45,5\% = 54,5\%$$

30 **D**

31 **E**

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Online consumptie

---

32 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste berekening:

- $\frac{€ 22.500.000.000}{200.000.000} = € 112,50$ 1
- $€ 112,50 \times 13 = € 1.462,50$ 1

33 maximumscore 1

lager

voorbeeld van een juiste uitleg:

Het aantal online aankopen is in 2017 (+17%) ten opzichte van 2016 in verhouding meer toegenomen dan de totale bestedingen (+13%).
(Hierdoor daalt het gemiddelde aankoopbedrag.)

34 maximumscore 2

- (1) gevolg
- (2) nieuwe specialisatie
- (3) inkomen in natura

indien drie juist 2

indien twee juist 1

indien een of geen juist 0

35 C

36 B

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Uitbreiden?

37 maximumscore 1

- (1) alleen zakelijk
- (2) vennootschapsbelasting

indien twee juist 1
indien een of geen juist 0

38 B

39 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste berekening:

$$\frac{\text{€ } 6.000.000 - \text{€ } 5.000.000}{\text{€ } 200} = 5.000 \text{ producten}$$

40 maximumscore 1

- voorbeelden van een juiste mogelijkheid:
- uitgeven van (nieuwe) aandelen
  - uitgeven van obligaties
  - crowdfunding

41 maximumscore 2

- voorbeeld van een juiste berekening:
- vaste kosten per product: $\frac{1.350.000}{45.000} = \text{€ } 30$ 1
  - variabele kosten per product: $\text{€ } 3 \times 0,9 = \text{€ } 2,70 +$
totale kostprijs € 32,70 1

42 B

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per examinator in de applicatie Wolf. Cito gebruikt deze gegevens voor de analyse van de examens. Om de gegevens voor dit doel met Cito uit te wisselen dient u ze uiterlijk op 1 juni te accorderen.

Ook na 1 juni kunt u nog tot en met 13 juni gegevens voor Cito accorderen. Deze gegevens worden niet meer meegenomen in de hierboven genoemde analyses, maar worden wel meegenomen bij het genereren van de groepsrapportage.

Na accordering voor Cito kunt u in Wolf de gegevens nog wijzigen om ze vervolgens vrij te geven voor het overleg met de externe corrector. Deze optie is relevant als u Wolf ook gebruikt voor uitwisseling van de gegevens met de externe corrector.

tweede tijdvak

Ook in het tweede tijdvak wordt de normering mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Wissel te zijner tijd ook voor al uw tweede-tijdvak-kandidaten de scores uit met Cito via Wolf. Dit geldt **niet** voor de aangewezen vakken.

6 Bronvermeldingen

Zonnepanelen

pagina 2 Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling, 2023

informatiebron 1 Internet

Leden der Staten-Generaal

pagina 4 Internet

informatiebron 2 en 3 Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling, 2023

Andere tijden en de onze

pagina 6 Internet

Een spannende arbeidsmarkt

pagina 9 Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling, 2023

informatiebron 6 en 7 Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling, 2023

Het Broodfonds

pagina 10 en 11 Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling, 2023

pagina 11 www.triodos.nl/persberichten

informatiebron 8 www.cbs.nl

informatiebron 9 www.broodfonds.nl

Costa Rica

pagina 12 Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling, 2023

Online consumptie

pagina 14 Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling, 2023

pagina 14 Internet bewerkt